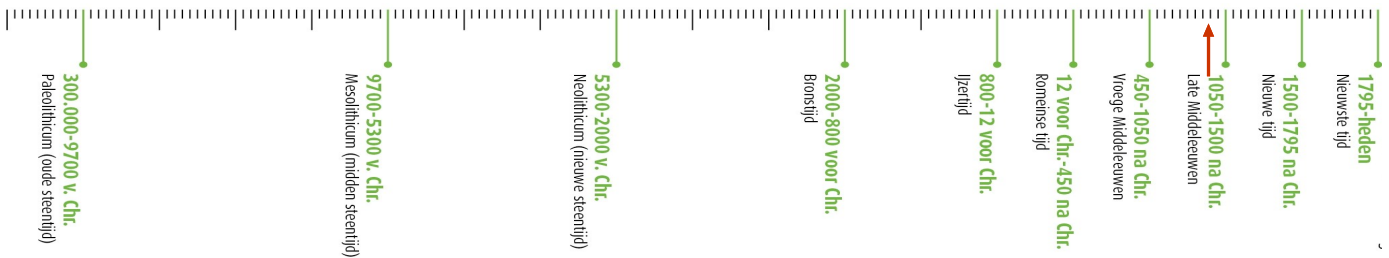

Graven in het groen

Middeleeuwse fundamenten van Huis Doorn

Nr. 10

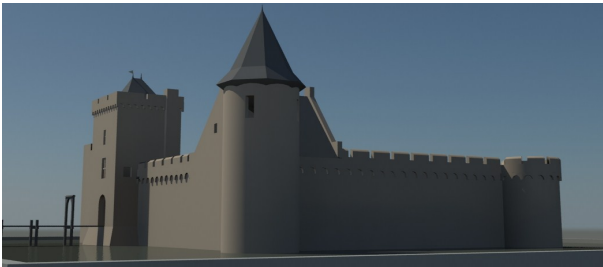
'Villa Thorhem cum ecclesia'

In de jaren 60 van de negende eeuw werd het hart van het huidige Nederland geteisterd door plundertochten van de Vikingen. Nadat de rust was weergekeerd, wilde de domproost van de Utrechtse Dom- of Sint Maartenskerk weten in welke staat de eigendommen van de kerk verkeerden. Er werd een lange inventarislijst opgesteld van de kerkelijke eigendommen.

Op deze lijst werd 'villa Thorhem cum ecclesia' vermeld, wat vertaald kan worden met 'het landgoed Doorn met kerk'. En hier begint voor ons de geschiedenis van Huis Doorn.

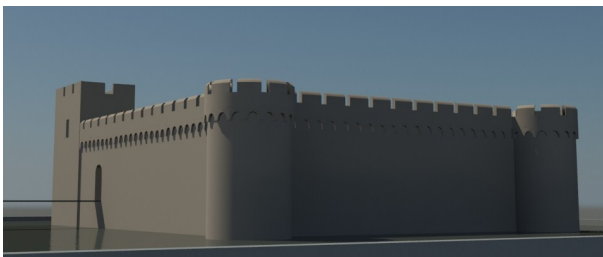
Een middeleeuwse residentie

Van de vroegste geschiedenis van Huis Doorn weten we niet veel. Waarschijnlijk lag hier een centrale hoeve binnen een uitgestrekt areaal van landbouwgronden.

Boven: Na een brand in 1322 is Huis Doorn omstreeks 1350 herbouwd en werd er een woontoren en poortgebouw aan toegevoegd.

Onder: Zo heeft Huis Doorn er mogelijk uitgezien rond 1300. *Reconstructie DeRode3D*

De opbrengst van de gronden voorzag de heren van het Utrechtse Dom- of Sint Maartenskapittel van voedsel. De oudste muurdelen van Huis Doorn stammen uit het eind van de dertiende eeuw. Er werd hier een rechthoekige burcht gebouwd met een open binnenplaats. Op de hoeken stonden drie ronde torens en één vierkante. Waarschijnlijk bevond zich op de muren een omloop of weergang. Vanaf dat moment woonde hier de domproost uit Utrecht, een invloedrijk man in de regio.

Het defensieve karakter van het gebouw bleek noodzakelijk. In 1322 is het gebouw platgebrand tijdens een conflict tussen de Utrechtse bisschop en de graaf van Holland. In 1347 kreeg de domproost toestemming zijn residentie te herbouwen. Het gebouw werd op dezelfde manier, maar met slankere muren, opgetrokken. Op de binnenplaats kwamen er gebouwen bij, zoals een woontoren en een poortgebouw. In 1635 werd het kasteel verkocht aan een jonkheer, die het inmiddels ruïneuze kasteel restaureerde en verbouwde. De vroegste tekeningen van Huis Doorn dateren uit deze periode.

In 1796 is Huis Doorn door een nieuwe eigenaresse verbouwd tot landhuis in neoclassicistische stijl. Dit landhuis werd in 1919 door Huis Doorns beroemdste bewoner betrokken, de laatste Duitse keizer Wilhelm II.

In 1796 werd Huis Doorn verbouwd tot neoclassicistisch landhuis en kreeg het haar huidige vorm. In het gebouw zijn echter muursteden en fundamenten te vinden die vele eeuwen ouder zijn.

Een kijkje in de middeleeuwen

Onlangs werd een smalle sleuf gegraven voor de plaatsing van beveiligingscamera's. Tijdens de graafwerkzaamheden was een archeoloog aanwezig die de sleuf onderzocht op zoek naar mogelijke archeologische vondsten en sporen.

Ronde hoektorens

In de sleuf zijn de fundamenteën gevonden van twee van de drie ronde torens die op de hoeken van het gebouw hebben gestaan. De noordwestelijke toren lijkt tussen 1660 en 1750 te zijn gesloopt en de zuidoostelijke toren is tijdens de grote verbouwing in 1796 afgebroken. Bij deze werkzaamheden konden de funderingen van deze torens voor het eerst worden onderzocht. De noordwestelijke toren blijkt met 6,6 m in doorsnede aanzienlijk groter te zijn geweest dan zijn zuidwestelijke tegenhanger van 4,35 m in doorsnede.

De resterende derde ronde hoektoren bestaat nog steeds en is in de huidige vorm van Huis Doorn nog goed herkenbaar. Deze toren is in doorsnede 5,6 m. Symmetrie en gelijke afmetingen lijken dus niet van belang te zijn geweest voor de architecten van de middeleeuwse burcht.

Nieuw hoofdstuk in bouwgeschiedenis Huis Doorn

Opvallend is dat de bakstenen, ook wel kloostermoppen genoemd, waarmee de fundamenteën van de ronde torens zijn gebouwd, niet allemaal even oud zijn. Op basis van de afmeting, het baksel en de gebruikte mortel kunnen bouwhistorici bakstenen vrij precies dateren. In de fundamenteën komen twee soorten bakstenen voor. De grote baksteensoort dateert uit de veertiende eeuw. De meeste bakstenen van dit type hebben afgeronde hoeken en lijken te zijn hergebruikt. De tweede baksteensoort is kleiner en scherper van vorm.

De fundamenteën blijken te zijn gebouwd met twee verschillende baksteensoorten, een uit de veertiende eeuw (rechts) en een uit de tweede helft van de vijftiende eeuw.

Op de voorgrond in de smalle sleuf zijn de fundamenteën zichtbaar van de noordwestelijke hoektoren. Op de achtergrond is de ronding van de nog bestaande hoektoren te zien.

Op basis van de afmeting en de gebruikte schelpmortel wordt dit type in de tweede helft van de vijftiende eeuw gedateerd.

We weten uit geschriften dat Huis Doorn omstreeks 1350 is herbouwd na de brand in 1322. Dit komt overeen met de oudste bakstenen. Maar de ronde torens blijken dus grootschalig te zijn gerenoveerd in de tweede helft van de vijftiende eeuw. Dit is nog een geheel onbekende fase in de geschiedenis van Huis Doorn. De vondsten maken direct nieuwsgierig naar deze periode. Waarom liet de domproost zijn residentie aanpakken? Waren de muren van de inmiddels ruim honderd jaar oude burcht toe aan onderhoud of heeft de geschiedenis van 1322 zich herhaald? Er is nog genoeg te ontdekken in Huis Doorn.

COLOFON

Dit is een uitgave van de gemeente Utrechtse Heuvelrug

Tekst: Annemarie Luksen-IJtsma

Foto's: Archeodienst BV en Huis Doorn

Reconstructies: DeRode3D

Voor meer informatie: www.heuvelrug.nl

of email: archeologie@heuvelrug.nl

Archeologie

GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG